

School én ouders spel

De meeste NTC-scholen besteden per week gemiddeld tweeënhalf uur aan taal en een half uur aan cultuur. In dit cultuuronderwijs staan twee vragen centraal: hoe is Nederland gevormd en hoe is Nederland nu? De eerste vraag kunnen scholen behandelen tijdens vakken als geschiedenis, staatsinrichting en aardrijkskunde. Voor beantwoording van de tweede vraag volstaat een minder vakmatige benadering: de scholen kunnen bijvoorbeeld aandacht besteden aan de sport, muziek en culturele stromingen van nu. Ook de viering van culturele feesten als Sinterklaas en Koninginnedag past prima in het cultuuronderwijs.

Cultuur in breed perspectief

Een eenvoudige definitie van cultuur is: de manier waarop een groep mensen met elkaar omgaat. Er bestaat bijvoorbeeld een thuiscultuur, een schoolcultuur en uiteraard de cultuur van Nederland. Bij cultuur is het van belang te weten hoe mensen in een bepaalde groep gewend zijn dingen te doen en hoe dat zo gekomen is. Door te leren over de Nederlandse cultuur en door andere culturen te ervaren, kunnen kinderen een internationaal perspectief ontwikkelen. Zo weten ze wat de gewoontes in hun gezin zijn, in andere gezinnen, in het

land waar ze wonen en ook in Nederland. Die kennis hebben kinderen nodig om later in de veranderende wereld te kunnen functioneren.

Daarnaast is het van belang dat kinderen de vaardigheid ontwikkelen om verschillen en vooral ook overeenkomsten tussen diverse groepen te zien en hiermee op een positieve wijze om te gaan. Voor de kleinste kinderen, in groep 1 en 2, betekent dit dat ze eerst leren hoe de gewoontes zijn in het gezin, dat het bij een vriendje of bij de burens vaak anders gaat, maar dat er ook veel dingen hetzelfde zijn. Vanaf groep 3 leren kinderen om verder te kijken dan hun directe omgeving. Als ouder kun je hierop inspelen door met de kinderen te bespreken wat ze zien en weten, maar door hen vooral ook te laten ervaren dat de wereld groter is dan hun eigen wereldje.

Belevingswereld

Bij het aanleren van de Nederlandse cultuur is het belangrijk aan te sluiten bij de belevingswereld van het kind. In het algemeen ligt die op de plek waar het zich op dat moment bevindt. In een droog land met veel woestijn is het weliswaar moeilijk vertellen over slootjes en polders, maar zandduinen heb je in Nederland ook. Bij uitstapjes

Leren over de Nederlandse cultuur

Om een band met Nederland te houden en Nederlanders beter te begrijpen, is beheersing van de taal alleen niet genoeg. Uw kinderen moeten ook voldoende leren over de cultuur, zodat ze de nodige culturele bagage hebben als ze terugkeren naar Nederland. Hierbij vervullen zowel het onderwijs als de ouders een grote rol. Hoe kunt u uw kinderen de Nederlandse cultuur aanreiken? Vier pagina's over culturele vorming, inclusief twee schoolvoorbeelden uit Santiago de Chile (Chili) en Atlanta (VS).

en belangrijke rol

kunnen ouders op zulke overeenkomsten wijzen. Ga je met je kinderen naar het tropisch regenwoud, omdat dit toevallig naast je huis ligt, dan kun je dat ook zien als een boswandeling. Een kind zal begrijpen dat opa en oma in Nederland ook boswandelingen maken. En het zal snappen dat er in dat Nederlandse bos minder en andere dieren zijn en dat het er droger of koeler is. Uiteraard zijn er ook cultuurelementen die minder goed zijn over te brengen. Het is de kunst om het niet geforceerd te doen.

Automatisch

In de omgang met elkaar en in het taalgebruik geven ouders heel veel cultuur al onbewust mee. Talen hebben een specifieke woordenschat die verbonden is met cultuur. Bij het voorlezen is er al sprake van cultuuroverdracht, dat gaat automatisch. Prentenboeken en verhalen uit Nederland bevatten altijd specifieke culturele elementen, zoals hoe kinderen buitenspelen. In Nederland wordt het toegejuicht als de kinderen buiten gaan spelen en eindelijk eens achter die spelcomputer vandaan komen, terwijl veel Engelsen op straat spelen juist onwenselijk vinden. In het cultuuronderwijs op scholen wordt concreet gewerkt aan

kennis van de Nederlandse cultuur. Veel Nederlandse scholen in het buitenland werken bij cultuuroverdracht met thema's: wat doe je in je vrije tijd, wat geloven mensen, hoe is vervoer geregeld, hoe is Nederland ontstaan, wat zijn Nederlandse schilders en liedjes? De praktijkvoorbeelden laten zien hoe twee scholen invulling geven aan het cultuuronderwijs.

Cultuuronderwijs in de praktijk (1): Santiago de Chile

Kinderen even helemaal onderdompelen in 'het Nederlandse'

"Mij is vooral het plezier bijgebleven dat de kinderen altijd hadden." Margreet de Boer was tot eind februari 2006 drieënhalve jaar cultuurcoördinatrice van de Stichting Nederlands Onderwijs in Chili, in Santiago de Chile. Ze keerde in juli met haar gezin terug naar Nederland en kijkt met veel enthousiasme terug op haar werkzaamheden.

Weinig zon, veel regen, fietsen, pretparken en Nederlandse kost. Dat is wel zo'n beetje wat de meeste kinderen in het buitenland over Nederland weten, is de ervaring van Margreet de Boer. Onder cultuuronderwijs valt volgens haar alles

dat bedoeld is om die beperkte kennis te vergroten. “Je probeert aan de kinderen te laten zien wat Nederland voor land is en hoe het zo geworden is. Geschiedenis, maar vooral ook het alledaagse leven. Daarbij komen klimaat, maatschappij, politiek en economie aan bod. Verder besteden we aandacht aan feestdagen, waaronder Koninginnedag (vrijmarkt), Sinterklaas (knutselmiddag en bezoek van de Sint) en Pasen (eieren zoeken). Ook haken we in op actuele gebeurtenissen, zoals de Kinderboekenweek. Doel is de kinderen even helemaal onder te dompelen in ‘het Nederlandse’”

Cultuurmiddagen

De NTC-school in Santiago de Chile ging in september 2001 van start met vijftien Nederlandse en Belgische kinderen. De school geeft de twintig uren cultuuronderwijs per jaar in de vorm van cultuurmiddagen op zaterdag. “We proberen die middagen zoveel mogelijk rond dezelfde thema’s op te bouwen als de taallessen”, vertelt Margreet. “Zo maakten we bij het thema ‘water’ een tocht in twee grote zeilboten op de oceaan, waarbij de kapiteins alles uitlegden over water, wind en schepen. Uit het wat saaie thema ‘taal’ rolde een heel leuke middag. In de gewone lessen werden al langer spreekwoorden, gezegden, uitdrukkingen en andere taalkundige zaken behandeld. Op de cultuurdag kwamen die in de vorm van een quiz, wedstrijden en spelletjes terug. Bij het thema ‘landen’ was er een wedstrijd, waarbij een Nederlands en een Belgisch team moesten laten zien wie het meeste wist van (de verschillen tussen) België en Nederland. Ze moesten zo’n 50 typische voorwerpen uit beide landen naar de juiste doos brengen. Daarna deed iedereen zich te goed aan lekkernijen uit de Belgische en Nederlandse keuken, bereid door de ouders.” De ouders, vooral van de kleinere kinderen, voelen zich volgens Margreet sterk bij de school betrokken en vinden het leuk om met de kinderen mee te kijken of te doen. “Op cultuurmiddagen is hun hulp beslist nodig, aangezien het al gauw om twintig leerlingen gaat. Vanuit de ouders en leerkrachten heb ik veel positieve feedback gekregen. Dat heeft mij altijd enorm gemotiveerd.”

Cultuuronderwijs in de praktijk (2): Atlanta

‘Kinderen leren spelenderwijs Nederland kennen’

“De lessen zijn in het Nederlands en in alle activiteiten komt het land aan bod. Zo leren de kinderen Nederland spelenderwijs beter kennen.”

Simpha Savelsbergh is directeur en oprichter van NTC-basisschool de Molenwiek in Atlanta in de VS. Het cultuuronderwijs krijgt er vorm tijdens vijf cultuurdagen en de voorafgaande lessen.

De Molenwiek is opgericht in augustus 2002 en telt nu 70 leerlingen tot 14 jaar en een onderwijzend team van vier leerkrachten en vier onderwijsassistenten. “Allemaal vrouwen van wie de man hier is op expatbasis,” legt Simpha uit. “Ze zijn blij dat ze hun oude beroep hier kunnen uitoefenen.” Omdat de Nederlandse gemeenschap in Atlanta zeer verspreid woont, is De Molenwiek verdeeld over vijf locaties. Jaarlijks worden er 100 lesuren aan taalonderwijs en twintig aan cultuur besteed. De kleuters volgen de methode ‘Schatkist’. Om de woordenschat te vergroten, gebruikt De Molenwiek de methodiek ‘Met woorden in de weer’. Om te volgen wat er in Nederland speelt, gebruiken veel kinderen internet en kijken ze thuis naar tv-programma’s op BVN (de publieke televisiezender voor Nederlanders en Vlamingen in het buitenland). “Verder hebben we bijvoorbeeld een project waarin oudere kinderen corresponderen met scholieren in België.”

Nederlandse helden

De cultuurdagen hangen nauw samen met feestdagen en evenementen in Nederland. Het eerste weekend van november is gekoppeld aan de Kinderboekenweek. In de aanloop naar de Kinderboekenweek wordt het lezen gestimuleerd, iets wat de kinderen toch al veel doen. Begin december viert de Molenwiek, in samenwerking met de Atlanta Holland Club, Sinterklaas. In februari vindt een jaarlijks wisselend cultureel evenement plaats, zoals carnaval, een eetcafé of

een ochtend met als thema 'Nederlandse helden'. In de week van 30 april is de culturele dag gerelateerd aan Koninginnedag. De lessen in de weken ervoor besteden ruim aandacht aan het Nederlandse koningshuis toen en nu. "De dvd van het huwelijk van Máxima en Alexander is een groot succes." Tijdens Koninginnedag wordt er een terrein afgehuurd, waar ruimte is voor typisch Nederlandse fenomenen als een vrijmarkt, poffertjeskraam, suikerspin, grabbelton, springkussen en een fietsversierwedstrijd. Er is Nederlandse dansmuziek en moeders hebben koekjes en andere lekkernijen gebakken. "Al met al één groot feest," aldus Simpha.

Ouderparticipatie is tijdens de cultuurdagen onmisbaar. "Aan het begin van elk schooljaar krijgen de kinderen een formulier mee, waarop de ouders kunnen aangeven waaraan ze willen meewerken. We kennen bijvoorbeeld een pc-mama en een boekenmoeder."

ONDERZOEK NAAR RELATIE CULTUURONDERWIJS EN BINDING MOEDERLAND

Marieke van Egmond studeert cultuurpsychologie in Nijmegen. Voor haar afstudeerscriptie loopt ze stage bij de Stichting NOB. Ze onderzoekt de relatie tussen cultuuronderwijs en -overdracht op Nederlandse kinderen in het buitenland en hun binding met Nederland bij terugkeer.

Marieke ondervraagt hiervoor jongeren die in het buitenland basisonderwijs hebben gevolgd en nu een jaar of langer in Nederland voortgezet onderwijs volgen. Met haar onderzoek hoopt ze de Stichting NOB aanbevelingen voor verbetering van het cultuuronderwijs te kunnen doen. "Aanleiding is een theorie over 'third culture kids'", vertelt Marieke. "Die beweert dat kinderen die opgroeien in het buitenland zich meer verbonden voelen met de 'expatriate' of internationale cultuur dan met de Nederlandse cultuur. Het doel van de Stichting NOB is de binding met Nederland versterken. Het leek me interessant om te onderzoeken of Nederlands cultuuronderwijs in het buitenland die binding met Nederland versterkt."

Haar onderzoek is nog niet afgerond, dus het is te vroeg voor conclusies. Wel is al duidelijk dat ouders een zeer grote rol spelen bij cultuuroverdracht, en in het verlengde daarvan bij een 'geslaagde' terugkeer van hun kinderen naar Nederland. Marieke: "Ouders dragen de cultuur in de eerste plaats over via taal. Verder zijn kinderen en jongeren geïnteresseerd in dingen die aansluiten bij hun belevingswereld. Denk hierbij aan Nederlandse sporters, het schoolsysteem, het openbaar vervoer, tv-programma's, het soort humor dat Nederlanders hebben. Cultuuronderwijs is goed voor de meer officiële onderwerpen als geschiedenis. Het zijn vooral de ouders die zorgen voor kennis van de Nederlandse omgangsvormen. Daar krijg je als kind direct mee te maken als je in Nederland terugkomt, daar word je op beoordeeld. Ouders doen er goed aan dingen concreet te maken, laat bijvoorbeeld foto's van dingen in Nederland op internet zien. En stimuleer vakanties in Nederland en het contact met familie en kennissen daar."